

УДК 338.439.02:330.522

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2025-2-6>

Шинькович А.В.

кандидат економічних наук,

Державний торговельно-економічний університет

Shynkovych Andrii

PhD (Economics),

State University of Trade and Economics

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ АСЕКУРАЦІЇ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДУ

STRATEGIC GUIDELINES FOR FOOD SECURITY ASSURANCE IN THE STATE REGULATION SYSTEM FOR THE POST-WAR PERIOD

АНОТАЦІЯ

У статті уточнено сутність, компоненти та функції стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки. Визначено та обґрунтовано стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання для післявоєнного періоду, серед них: відновлення аграрного сектору; диверсифікація виробництва; широке впровадження цифрових технологій; розширення інвестицій в технології та інновації; розвиток державно-приватного партнерства; розвиток логістики та інфраструктури; підвищення рівня соціального захисту; інклюзивність. Запропоновано критерії та індикатори щодо визначення доцільності конкретних стратегічних орієнтирів. Аргументовано, що визначення та впровадження стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання у післявоєнний період має значну цінність та переваги для держави, суспільства, підприємств і населення.

Ключові слова: продовольча безпека, державне регулювання економіки, асекурація, післявоєнний період, аграрна політика, галузева політика.

ANNOTATION

The article states that after the war, Ukraine will inevitably face economic difficulties, and food security assurance will become a key factor in stabilizing the national economy, since it is the agro-food sector that can be the basis for the restoration of other industries. It is specified that strategic food security assurance guidelines are comprehensive approaches, goals and objectives aimed at ensuring the accessibility, sufficiency and sustainability of food systems in the face of changes and challenges facing society. Their essence is revealed in the fact that they help to assess which food needs are most important for a country or region and determine what resources need to be mobilized to meet them, that is, they provide for a comprehensive analysis of all aspects of food security. The functions of strategic food security assurance guidelines in the system of state regulation are clarified, which are important tools for the formation of effective, sustainable and fair food systems capable of meeting the needs of the population in the face of modern challenges. Strategic guidelines for ensuring food security in the state regulation system for the post-war period have been identified and substantiated (restoration of the agricultural sector; diversification of production; widespread implementation of digital technologies; expansion of investments in technology and innovation; development of public-private partnership; support for small producers; increasing resilience to climate change; development of logistics and infrastructure; increasing the level of social protection; inclusiveness; increasing awareness and education of the population). Criteria and indicators have been proposed for determining the feasibility of specific strategic guidelines for ensuring food security in the state regulation system, which will allow determining their priorities in a specific period of time. It is argued that the identification and implementation of

strategic guidelines for ensuring food security in the state regulation system in the post-war period has significant value and benefits for the state, society, enterprises and the population

Keywords: food security, state regulation of the economy, insurance, post-war period, agrarian policy, sectoral policy.

Постановка проблеми. Після війни Україна неминує стикнеться з економічними труднощами, і асекурація продовольчої безпеки стане ключовим чинником для стабілізації національної економіки, оскільки саме агропродовольча сфера може бути основою для відновлення інших галузей. Водночас, продовольча безпека безпосередньо впливає на рівень життя населення, а забезпечення доступу до якісних і достатніх продуктів харчування допомагає знизити соціальну напругу та запобігти можливим конфліктам. Крім того, в умовах післявоєнного відновлення важливо забезпечити населення здоровими продуктами, щоб уникнути епідемій та покращити загальний стан здоров'я. Таким чином, визначення стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання для післявоєнного періоду є надзвичайно важливим і актуальним, оскільки це дозволить зменшити волатильність цін на продовольство, знизити залежність від імпорту, сформулювати чіткий план дій щодо інвестицій, розвитку інфраструктури, технологічних нововведень, підвищення кваліфікації працівників, впровадити нові екологічно чисті технології, сприяти збереженню природних ресурсів, зменшенню негативного впливу на довкілля та інтеграції зусиль на міжнародному рівні для вирішення глобальних викликів. Отже, визначення та обґрунтування стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання для післявоєнного періоду вважаємо критично важливим для стабільного розвитку країни, забезпечення добробуту населення та відновлення соціально-економічної системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемним питанням продовольчої безпеки присвячені праці багатьох учених визнаних

вчених таких, як: А. Глушенкова [1], В. Горбатенко [2], О. Гудзь [3], О. Лозова, І. Тимошенко [4], Г. Мазур, А. Ельхаддад [5], В. Молоканова [6], Р. Мудрак, В. Лагодієнко, А. Осіпова, О. Фротер, К. Соколюк [7], С. Петькун [8], Ю. Цаль-Цалко, Ю. Мороз [9], Н. Walls, Р. Baker, Е. Chirwa, В. Hawkins [10] та інші. Автори розкрили сутність і складові продовольчої безпеки, детально розглянули оцінку її рівня та чинники впливу, розробили заходи підвищення її забезпечення. Високо оцінюючи їх напрацювання, відмітимо, що сьогодні на часі визначити та обґрунтувати стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання для післявоєнного періоду, що належним чином не досліджувалось.

Постановка завдання. Метою статті є визначення та обґрунтування стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання для післявоєнного періоду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цікаво, що дослідники Н. Walls, Р. Baker, Е. Chirwa, В. Hawkins переконують, що ключовим аспектом усіх продовольчих систем є продовольча безпека, яка включає безпечність харчових продуктів та здорове харчування, які мають архіважливу цінність для суспільства та здоров'я населення, водночас генерується багато суперечностей через політичні компроміси [10]. І дійсно, така ж суперечність існує і в Україні, у якій є потужна продовольча сфера, яка здавалось би здатна гарантувати своєму населенню продовольчу безпеку та ще й спрямовувати надлишки продовольства на міжнародні ринки [5, с. 53]. Хоча, сьогодні, через жорстокі бойові дії, катастрофічні руйнування виробничих приміщень та інфраструктури, оптимізму на швидке відновлення все менше [7, с. 463]. Попри обстріли все ж відмітимо, що вже у 2023 році, аграрії зуміли експортувати на 15 відсотків більше різних видів продукції ніж у 2022 році, що склало 67,5 млн. тон [5, с. 51].

Ми повністю підтримуємо думку, дослідників, що спрогнозувати пандемію чи війну не можливо, але розробити відповідні стратегічні орієнтири для асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання для післявоєнного періоду ми не лише можемо, але й маємо це зробити [4]. Лише додамо, що економічний ландшафт стрімко і кардинально змінюється, ще й під впливом, цифрових технологій. Характеризуючи стратегічні орієнтири, науковці зазначають, що в умовах цифрової економіки, вони включають сукупність різноманітних механізмів, інструментів, моделей, що входять до стратегічного портфелю із чітко визначеними принципами їх реалізації [3]. Опираючись на таке бачення, стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання можна окреслити, як комплексні підходи, цілі й завдання, спрямовані на гарантування доступності, достатності та стійкості

продовольчих систем в умовах змін та викликів, з якими стикається суспільство. Вони мають окреслити пріоритети й завдання у сфері аграрної політики, економічного розвитку, соціальної справедливості, екологічної стійкості та інших аспектів. Тобто, стратегічні орієнтири в сучасних умовах будуть відображені в різноманітних програмах, проектах, комунікаціях, взаємодіях тощо [3]. Фактично, їх сутність розкривається у тому, що вони допомагають оцінити, які потреби в продовольстві є найважливішими для країни чи регіону, а також визначити які ресурси необхідно мобілізувати для їх задоволення, тобто вони передбачають комплексний аналіз усіх аспектів продовольчої безпеки, включаючи виробництво, розподіл, споживання та управління ресурсами й повинні враховувати зміни в кліматі, економіці, демографії та технологіях що передбачає залучення усіх зацікавлених сторін (державних органів, підприємств, громадських організацій, місцевих спільнот).

Функціями стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання є [4, 5, 7, 8, 10]:

планування (служать основою для розробки політик і програм, що сприяють досягненню мети і завдань продовольчої безпеки);

моніторинг і діагностика (допомагають встановити критерії для оцінки прогресу щодо досягненні завдань продовольчої безпеки та виявлення слабких місць і проблем);

стимулювання інвестування (сприяють залученню інвестицій в агропродовольчу сферу, інфраструктуру, технології та інновації);

адаптація до глобальних викликів (враховують глобальні тенденції, такі як зміна клімату, зростання населення, економічні кризи, які можуть вплинути на продовольчу безпеку);

забезпечення справедливості (сприяють доступу до продовольства для всіх верств населення, зокрема вразливих груп);

зміцнення стійкості продовольчих систем до криз і екстремальних ситуацій.

Таким чином, стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання є важливими інструментами для формування ефективних, стійких і справедливих продовольчих систем, здатних задовольнити потреби населення в умовах сучасних викликів. Водночас, при визначенні стратегічних орієнтирів, необхідно враховувати, що цифрові технології помітно впливають на взаємодії та суспільні відносини [8, с. 145]. На додаток до цього, Ю. Цаль-Цалко та Ю. Мороз звертають увагу, що на сьогоднішньому етапі не можна зневажати можливостями різних соціальних медіа, оскільки це може погіршити перспективи розвитку та негативно вплинути на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання [9, с. 257].

Післявоєнний період вимагає комплексного підходу до асекурації продовольчої безпеки в

системі державного регулювання, тому окреслимо стратегічні орієнтири, які можуть стати основою для формування пріоритетів ефективних політик:

відновлення аграрного сектору, оскільки аграрний сектор є критично важливим для продовольчої безпеки, тому після війни потрібно відновити інфраструктуру, агрономічні практики та забезпечити доступ до ресурсів, таких як насіння, добрива тощо;

диверсифікація виробництва, оскільки залежність від обмеженого набору культур або постачальників може призвести до уразливості, диверсифікація допоможе мінімізувати ризики, пов'язані з природними катастрофами, економічними коливаннями чи політичними кризами;

широке впровадження цифрових технологій, оскільки вони можуть суттєво підвищити ефективність аграрного сектору за допомогою дронів, сенсорів, аналітичних платформ, а цифрові рішення, такі як системи управління поливом та добривами, сприятимуть зниженню витрат й збереженню природних ресурсів, крім того, онлайн-платформи допоможуть товаровиробникам виходити на нові ринки, зменшуючи посередників та підвищуючи прибутковість;

розширення інвестицій в технології та інновації, оскільки освоєння нових технологій, таких як точне землеробство, біотехнології та автоматизація, значно підвищить ефективність виробництва, а інвестиції в наукові дослідження сприятимуть розробці нових сортів рослин, стійких до хвороб та кліматичних змін;

розвиток державно-приватного партнерства, що є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку агропродовольчої сфери, оскільки співпраця між державою та приватним сектором сприятиме розвитку необхідної інфраструктури та кооперації товаровиробників, стимулюватиме інновації, забезпечуючи доступ до фінансування;

підтримка дрібних товаровиробників, оскільки саме вони відіграють важливу роль у забезпеченні продовольства на місцевих рівнях і підтримка їх економічної стабільності через субсидії, кредитування та технічну допомогу підвищить загальну продуктивність;

підвищення стійкості до змін клімату, оскільки зміни клімату суттєво впливають на аграрне виробництво, а розробка та впровадження адаптивних стратегій, таких як стійкі до посухи культури або вдосконалене управління водними ресурсами, є критично важливими для продовольчої безпеки;

розвиток логістики та інфраструктури, оскільки ефективна логістика та транспортна інфраструктура забезпечують своєчасну доставку продуктів до споживачів, тому інвестиції в дороги, склади та системи зберігання можуть знизити втрати врожаю і підвищити доступність продовольства;

підвищення рівня соціального захисту, оскільки уразливі верстви населення можуть залишитися без доступу до достатньої їжі, а запровадження програм соціального захисту, таких як продовольчі талони або дотації, допоможуть забезпечити продовольчу безпеку на рівні домогосподарств;

інклюзивність, що є необхідним для забезпечення соціальної справедливості та рівності, так, включення дрібних товаровиробників у системи виробництва та збуту забезпечить їм доступ до ринків та ресурсів, що сприятиме зменшенню бідності, а гарантування рівного доступу до фінансування, технологій та навчання для усіх товаровиробників, незалежно від їхнього розміру та статусу, забезпечить стійкість агропродовольчої сфери, окрім того, інклюзивність сприятиме створенню соціально відповідального бізнес-середовища, де враховуються інтереси різних груп населення, що позитивно вплине на загальний стан суспільства;

підвищення обізнаності та освіти населення, оскільки вважаємо, що освіта в сфері продовольчої безпеки, здорового харчування та сталого розвитку агробізнесу підвищить ефективність використання ресурсів та сприятиме більш свідомому споживанню.

Ці визначені стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання допоможуть країні в організації стабільної системи продовольчої безпеки в післявоєнний період, забезпечуючи підвищення якості життя населення та враховуючи виклики, що постали, і потреби суспільства. На їх основі, для досягнення визначених завдань доцільно розробляти для післявоєнного періоду проектно орієнтований портфель стратегій асекурації продовольчої безпеки. До портфеля стратегій має входити сукупність програм, проєктів, ініціатив, планів заходів, метою яких є досягнення визначеної мети [1]. Наголосимо, що загалом, розробка проєктів є важливим аспектом щодо визначення та обрання можливих варіантів управлінських рішень [2]. Тобто, визначення стратегічних орієнтирів і розробка проектно орієнтованого портфеля стратегій асекурації продовольчої безпеки має бути безперервним процесом формування проєктів та ініціатив щодо генерування цінностей [6]. Таким чином, доходимо переконання, що стратегічні орієнтири, завдання, пріоритети, стратегії, цінності асекурації продовольчої безпеки, мають постійно переглядатись, відповідно проектно орієнтований портфель стратегій асекурації продовольчої безпеки має коректуватися та бути збалансованим і гнучким. Для цього потрібно періодично оцінювати доцільність обраних стратегічних орієнтирів.

Визначення доцільності конкретних стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання є складним завданням, яке потребує комплексного підходу до їх діагностики за певними

критеріями та індикаторами [4, 5, 7, 8, 10], зокрема такими критеріями та індикаторами можуть бути:

економічна ефективність (вартість їх реалізації зрівняно з очікуваними вигодами, зміни рівня інвестицій у сільське господарство і продовольчий сектор);

рівень продовольчої доступності (кількість населення, що страждає від голоду або недоїдання, ціни на основні продукти харчування);

соціальна справедливість (доступність продовольства для різних верств населення, вплив на зайнятість у сільських районах);

продуктивність сільського господарства (врожайність основних сільськогосподарських культур, обсяги виробництва м'яса, молока тощо);

екологічна стійкість (використання ресурсів (води, землі, енергії) та їх вплив на екологію, зменшення викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин);

запаси продовольства (обсяги запасів продовольства в державних резервуарах, рівень самозабезпеченості країни продуктами харчування);

технологічна інноваційність (застосування нових технологій у виробництві та розподілі продовольства, рівень розвитку наукових досліджень у сільському господарстві та харчовій промисловості);

кількість господарств товаровиробників (зміни в кількості малих і середніх товаровиробників, їх доступ до кредитів та фінансових ресурсів);

рівень споживання (споживання продуктів харчування на душу населення, зміни в харчових звичках населення);

здоров'я населення (показники захворюваності, що пов'язані із харчуванням, рівень ожиріння та інших харчових розладів);

політична стабільність (вплив політичних рішень на продовольчу безпеку, здатність уряду реагувати на кризи в продовольчій сфері).

Ці критерії та індикатори можуть бути використані для комплексного аналізу та діагностики доцільності стратегічних орієнтирів у сфері продовольчої безпеки, що дозволить визначити їх пріоритети у конкретний відтинок часу.

Підсумовуючи, зазначимо, що визначення та впровадження стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання у післявоєнний період має значну цінність та переваги для держави, суспільства, підприємств і населення.

Так, для держави, асекурація продовольчої безпеки за визначеними стратегічними орієнтирами допоможе знизити залежність від імпорту продуктів, зміцнити міжнародний імідж держави як надійного партнера, зменшити соціальну напругу, пов'язану з дефіцитом продуктів харчування, забезпечити підтримку держави з боку населення.

Для суспільства, асекурація продовольчої безпеки за визначеними стратегічними орієнтирами сприятиме забезпеченню доступу до якісних та

безпечних продуктів харчування, поліпшенню здоров'я населення, зниженню рівня захворювань, пов'язаних з харчуванням, зміцненню соціальних зв'язків в громадах, підвищенню рівня довіри між людьми, розвитку місцевих економік та створенню нових робочих місць.

Для підприємств асекурація продовольчої безпеки за визначеними стратегічними орієнтирами стимулюватиме розвиток нових бізнес-можливостей у агропродовольчій сфері, обробку продуктів харчування та їх збут, зростання конкурентоспроможності, зниження ризиків, пов'язаних із коливаннями цін на сировину та нестабільністю поставок.

Для населення асекурація продовольчої безпеки за визначеними стратегічними орієнтирами гарантує доступ до необхідних продуктів харчування, зокрема в кризові періоди, зменшення ціни на продукти харчування та підвищення їх доступності для широких верств населення, підвищення загального рівня життя населення, його добробуту і здоров'я.

Таким чином, визначені й обґрунтовані стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання у післявоєнний період стануть важливим інструментом для відновлення та розвитку суспільства, економіки та держави в цілому.

Висновки. У статті уточнено, що стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки це комплексні підходи, цілі й завдання, спрямовані на гарантування доступності, достатності та стійкості продовольчих систем в умовах змін та викликів, з якими стикається суспільство. З'ясовано функції стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання, які є важливими інструментами для формування ефективних, стійких і справедливих продовольчих систем, здатних задовольнити потреби населення в умовах сучасних викликів. Визначено та обґрунтовано стратегічні орієнтири асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання для післявоєнного періоду (відновлення аграрного сектору; диверсифікація виробництва; широке впровадження цифрових технологій; розширення інвестицій в технології та інновації; розвиток державно-приватного партнерства; підтримка дрібних товаровиробників; підвищення стійкості до змін клімату; розвиток логістики та інфраструктури; підвищення рівня соціального захисту; інклюзивність; підвищення обізнаності та освіти населення. Запропоновано критерії та індикатори щодо визначення доцільності конкретних стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання, що дозволить визначити їх пріоритети у конкретний відтинок часу. Аргументовано, що визначення та впровадження стратегічних орієнтирів асекурації продовольчої безпеки в системі державного регулювання у післявоєнний період має значну цінність та переваги для держави, суспільства, підприємств і населення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Глушенкова А.А., Гудзь О.Є. Менеджмент ідей та управління проектами. Київ : Планета людей, 2016. 156 с.
2. Горбатенко В. Аналіз майбутнього та його роль в управлінні соціально-політичними процесами. *Український центр політичного менеджменту*. 2004. № 1 (4). URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=22&c=219>
3. Гудзь О.Є. Петькун С.М. Формування стратегічного інструментарію медіа менеджменту в реаліях цифрових трансформацій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 23. С. 125–130. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.23.125>.
4. Лозова О.В., Тимошенко І.С. Проактивна поведінка вітчизняних підприємств у поствоєнний період. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 1 (65). С. 41–48. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No1/41.pdf>
5. Мазур Г.Ф., Ельхаддад А.А. Парадигма забезпечення продовольчої безпеки на основі підвищення потенціалу аграрного сектору. *Агросвіт*. 2024. № 9. С. 49–56. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.9.49>
6. Молоканова В.М. Проблеми формування стратегічного портфеля проектів. *Управління розвитком складних систем*. 2011. Вип. 7. С. 44–47.
7. Мудрак Р., Лагодієнко В., Осіпова А., Фротер О., Соколюк К. Концепція продовольчої безпеки: теорія і українська практика. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. Том 1 (54). С. 452–470. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.54.2024.4194>
8. Петькун С.М., Гудзь О.Є. Соціальна відповідальність бізнесу в цифровій державі: нові ціннісні орієнтири в пост воєнних умовах. *Наукові перспективи* 2023. № 7 (37). С. 140–143.
9. Цаль-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю. Класифікація у сфері соціальних медіа: прикладна статистика та система обліку. *Бізнес Інформ*. 2020. №1. С. 256–264.
10. Walls H., Baker P., Chirwa E., Hawkins B. Food security, food safety & healthy nutrition: are they compatible? *Global Food Security*. 2019. № 21. Pp. 69–71. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2019.05.005>
- and its role in the management of socio political processes]. *Ukrainskyi tsentr politychnoho menedzhmentu*. No. 1 (4). URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/PM_04_9.pdf [in Ukrainian].
3. Hudz O.Ie. & Petkun S.M. (2023) Formuvannia stratehichnoho instrumentarii media menedzhmentu v realiiakh tsyfrovyykh transformatsii [Formation of strategic media management tools in the realities of digital transformations]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. No. 23. Pp. 125–130. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.23.125> [in Ukrainian]
4. Lozova O.V. & Tymoshenko I.S. (2023) Proaktyvna povedinka vitchyznianskykh pidpriemstv u postvoiennyi period [Proactive behavior of domestic enterprises in the post-war period]. *Ekonomika: realii chasu*. No. 1 (65). Pp. 41–48. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No1/41.pdf> [in Ukrainian]
5. Mazur H.F. & Elkhaddad A.A. (2024) Paradyhma zabezpechennia prodovolchoi bezpeky na osnovi pidvyshchennia potentsialu ahrarynoho sektoru [A paradigm for ensuring food security based on increasing the potential of the agricultural sector]. *Ahrosvit*. No. 9. Pp. 49–56. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.9.49> [in Ukrainian].
6. Molokanova V.M. (2011) Problemy formuvannia stratehichnoho portfelia proektiv [Problems of forming a strategic portfolio of projects]. *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*. No. 7. Pp. 44–47. [in Ukrainian]
7. Mudrak R., Lahodienko V., Osipova A., Froter O. & Sokoliuk K. (2024) Kontseptsiiia prodovolchoi bezpeky: teoriia i ukrainska praktyka [The concept of food security: theory and Ukrainian practice]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*. T. 1 (54). Pp. 452–470. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.54.2024.4194> [in Ukrainian].
8. Petkun S.M. & Hudz O.Ie. (2023) Sotsialna vidpovidalnist biznesu v tsyfrovii derzhavi: novi tsinnisni oriientyry v post voiennykh umovakh [Social responsibility of business in a digital state: new value orientations in post-war conditions]. *Naukovi perspektyvy*. No. 7 (37). Pp. 140–143. [in Ukrainian].
9. Tsal-Tsalko Yu. S. & Moroz Yu. Yu. (2020) Klasyfikatsiia u sferi sotsialnykh media: prykladna statystyka ta systema obliku [Classification in the field of social media: applied statistics and accounting system]. *Biznes Inform*. No. 1. Pp. 256–264. [in Ukrainian].
10. Walls H., Baker P., Chirwa E., & Hawkins B. (2019). Food security, food safety & healthy nutrition: are they compatible? *Global Food Security*. No. 21. Pp. 69–71. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2019.05.005>

REFERENCES:

1. Hlushenkova A.A. & Hudz O.Ie. (2016) *Menedzhment idei ta upravlinnia projektamy* [Idea management and project management]. Kyiv. Planeta liudei, 156 p. [in Ukrainian]
2. Horbatenko V. (2004) Analiz maibutnoho ta yoho rol v upravlinni sotsialno-politychnymy protsesamy [Analysis of the future